

Miljenko
Jurković

ISTRAŽIVAČKI ZNANSTVENI PROJEKT

Hrvatska srednjovjekovna baština u Europskom kontekstu: mobilnost umjetnika i transfer formi, funkcija i ideja

Croatian Medieval Heritage in European Context: Mobility of Artists and Transfer of Forms, Functions and Ideas

AKRONIM: CROMART

TRAJANJE: 48 mjeseci

VODITELJ: prof. dr. sc. Miljenko Jurković

SURADNICI: dr. sc. Xavier Barral i Altet; dr. sc. Angela Borzacconi; dr. sc. Marijan Bradanović; dr. sc. Gian Pietro Brogiolo; dr. sc. Sébastien Bully; dr. sc. Jean- Pierre Caillet; dr. sc. Alexandra Chavarria; dr. sc. Pascale Chevalier; dr. sc. Enrico Cirelli; mr. sc. Morana Čaušević-Bully; dr. sc. Milagros Guardia; Krešimir Karlo; dr. sc. Maurizio Levak; dr. sc. Vincenza Lucherini; dr. sc. Josipa Lulić; dr. sc. Géraldine Mallet; dr. sc. Carles Mancho; dr. sc. Jana Maříková-Kubková; dr. sc. Predrag Marković; dr. sc. Ivan Matejčić; dr. sc. Mihailo Milinković; dr. sc. Joan Molina Figueras; Sunčica Mustač; dr. sc. Stefano Riccioni; dr. sc. Christian Sapin; Ranko Starac; dr. sc. Jean Terrier; dr. sc. Maja Zeman

MREŽNE STRANICE PROJEKTA: povum.ffzg.unizg.hr/?p=7007

CILJEVI

Projekt postavlja Hrvatsku u središte europskih istraživanja srednjovjekovne umjetnosti. Međunarodni tim od 29 suradnika implementira ranije razrađene nove metodologije, kombinirane s novim tehnologijama (GIS, georadar, *remote sensing*) na srednjovjekovnu umjetničku baštinu Hrvatske da bi se istražile i mapirale promjene koje su se dogodile u monumentalnom pejzažu u razdoblju od kasne antike do konca srednjeg vijeka.

Hrvatska je bila granična sredina između velesila: istočnog i zapadnog rimskog car-

stva; Bizanta s jedne i redom Langobarda, Karolinga, Otona s druge; od 11. stoljeća politička moć na Zapadu se mijenja: Papinstvo i Venecija, potom Ugarska. U takvim uvjetima crkvene i društvene elite su uvijek jačale svoj položaj investiranjem u arhitekturu i umjetnička djela. Ti sponzori često su naručivali umjetnička djela u svojim zemljama, i pozivali arhitekta, kipare, slikare.

Glavni je cilj projekta prepoznati majstore (radionice) koji dolaze iz inozemstva, kao i naše majstore koji odlaze van, kako bi se analizirali izvori oblika i funkcija arhitekture od kasne antike do kasnog srednjeg

vijeka, uz praćenje promjena u dugom trajanju. Razumijevanje transformacije rimskog svijeta u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku, potreba da se promjene prate u dugom trajanju, unutar rasta srednjovjekovnog društva, kao i tumačenje uloga elita, postaje u povijesti umjetnosti fundamentalni zadatak.

U provedbi projekta terenska istraživanja se izvode paralelno s istraživanjem elita kao nositelja ideja, formi i funkcija u crkvenoj arhitekturi. Tim je podijeljen u grupe koje pokrivaju sve hrvatske prostore koji su bili podložni različitim utjecajima, s komparativnom analizom transfera na širem europskom prostoru.

ISTRAŽIVAČKI TIM

Međunarodni istraživački tim je dobro izbalansiran. Sastoji se od poznatih stručnjaka za srednjovjekovnu umjetnost i arheologiju, kao i postdoktoranada i doktoranada. Tim je podijeljen u grupe koje pokrivaju hrvatske povijesne prostore i susjedne zemlje. Svaka grupa pokriva sva razdoblja od kasne antike do kasnog srednjeg vijeka, imajući unutar grupe bar jednog doktoranda i postdoktoranda. Takva mreža omogućava pokrivanje svih problema koji bi se mogli pojaviti tijekom istraživanja.

Glavni istraživač, Miljenko Jurković, vodi tim izuzetnih stručnjaka (Xavier Barral i Altet, Sveučilište Rennes II, Sveučilište Ca' Foscari, Venecija; Gian Pietro Brogiolo, Sveučilište u Padovi; Jean-Pierre Caillet, Sveučilište Paris Ouest Nanterre; Christian Sapin, CNRS, Dijon) koji se bave metodologijom istraživanja u različitim poljima: urbani i ruralni pejzaž u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku (Brogiolo), mobilnost umjetnika (Baral), transferi forma i funkcija u europskom kontekstu (Caillet), arhitektura i skulptura ranog srednjeg vijeka i romanike (Sapin). Njima se pridodaje ekspert za nove tehnologije (Alexandra Chavarria, Sveučilište u Padovi). Tradicionalne metode povijesti umjet-

nosti i arheologije se kombiniraju s novim tehnologijama, što je ključno za projekt. Dodatno, članovi jezgre grupe zaduženi su za dijakronijski aspekt: kasna antika i rani srednji vijek (Brogiolo i Sapin), romanika (Barral), gotika (Caillet).

Članovi tima podijeljeni su u grupe koje odgovaraju povijesnim ili zemljopisnim regijama Hrvatske i susjednih prostora:

1. **SJEVERNA HRVATSKA:** voditelj Predrag Marković (Sveučilište u Zagrebu), kasni srednji vijek; istraživači: Jana Maříková-Kubková (Institut za arheologiju, Prag), komparativna analiza i transferi oblika; Vincenza Lucherini (Sveučilište Federico II, Napulj), komparativna analiza i umjetnički transferi u kasnom srednjem vijeku; Krešimir Karlo (Konzervatorski odjel u Bjelovaru), kasni srednji vijek.
2. **ISTRA:** voditelj Ivan Matejčić (Sveučilište u Rijeci); istraživači: Maurizio Levak (Sveučilište Juraj Dobrila, Pula), povijesni aspekti; Stefano Riccioni (Sveučilište Ca' Foscari, Venecija), komparativne analize, romanika i gotika; Angela Borzacconi (Soprintendenza per i Beni Archeologici del Friuli Venezia Giulia), komparativne analize, kasna antika i rani srednji vijek; Jean Terrier (Sveučilište u Ženevi), transferi oblika u srednjovjekovnoj arhitekturi; Sunčica Mustač (Konzervatorski odjel u Puli), romanika, skulptura; Milagros Guardia (Sveučilište u Barceloni), Carles Mancho (Sveučilište u Barceloni), komparativne analize, slikarstvo.
3. **KVARNER:** voditelj Marijan Bradanović (Sveučilište u Rijeci), kasni srednji vijek; istraživači: Sébastien Bully (CNRS, Francuska), kasna antika i rani srednji vijek; Morana Čaušević-Bully (Sveučilište Franche Comté, Besançon), kasna antika i rani srednji vijek; Ranko Starac (Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja, Rijeka), kasna antika i rani srednji vijek.

4. DALMACIJA: voditelj Pascale Chevalier (Sveučilište Blaise Pascal, Clermont-Ferrand), kasna antika i rani srednji vijek; istraživači: Jean-Pierre Caillet (Sveučilište Paris Ouest Nanterre), kasni srednji vijek; Maja Zeman (Sveučilište u Zagrebu), transformacija antičkih vila, Josipa Lulić (Sveučilište u Zagrebu), kultovi u Dalmaciji.

Uz regionalne grupe, istražuju se i transregionalni fenomeni. Zadužen za bizantske utjecaje na Jadranu je Mihailo Milinković (Sveučilište u Beogradu); za obje strane Jadrana Enrico Cirelli (Sveučilište u Bologni). Veze između Istoka i Zapada u kasnom srednjem vijeku istražuje Joan Molina Figueras (Sveučilište u Gironi), a transfere materijala, poglavito mramora Géraldine Mallet (Sveučilište Paul Valery, Montpellier III).

PRVI REZULTATI

Ritam istraživanja nije na svakom od prostora isti – najintenzivnije se radilo na Kvarneru, potom u Istri, a nešto manje u sjevernoj Hrvatskoj i Dalmaciji, s obzirom na činjenicu da su se nove tehnologije prvo isprobavale na prostorima Kvarnera i Istre. Prva je godina provedbe projekta poslužila za definiranje metodologije, prioriteta u istraživanju, prikupljanju relevantne literature, i potom intenzivnom terenskom istraživanju.

Godina je završena pripremom i održavanjem simpozija, u okviru rada MIC-a za kasnu antiku i srednji vijek, pod naslovom koji direktno proizlazi iz projekta: Mobilnost umjetnika, transfer oblika, funkcija, umjetničkih djela i ideja u mediteranskoj Europi: uloga lučkih gradova. ×